

աւելի համարձակ էին: Բայց կանխապէս այս հայացած գրքերը թէ արդեօք «Բնորոշիւն»ը (Ecloga), Լեւոն և Կոստանդին իսաւրացիներու, կամ Ասորա-Հռոմեակները ըլլան, ինչպէս Karst և ուրիշներ ենթադրեցին, առ այժմ կը պակսին մեզի վճռական փաստեր:

Այս համադրական պատկերէն ի յայտ կու գայ թէ ինչպէս Յուստինիանոսի իսկական Corpus Juris-ը, թէեւ Յունարաժին Հայաստանի մէջ պաշտօնապէս հրատարակուած, աւագ, ոչ մէկ հետք թողած է արժանաւոր այս կոչման՝ հայ մատենագրութեան մէջ իր գոյութեան շուրջ: Չենք համարձակիր հետք մը յայտարարել վերոյիշեալ երկու պատճառներէն՝ որ հաւանօրէն Յուստինիանոսէն շատ վերջ կատարուած թարգմանութիւն ըլլալու են: Մանաւանդ թէ և ոչ իսկ զբաղան աւանդակի մը կը հանդիպինք Չ դարու կէսին տեղի ունեցած այդ երեւելի բարեկարգութեան շուրջ: Յուստինիանոսի պէս մեծահռչակ կայսրը հիմնական Բարեկարգութիւններ մտցնէ և հայ մատենագրութիւնը խոր լուծեամբ անցնի... մինչ ընդհակառակն անդին Ասորա-Հռոմեական Օրինագիրք մը, կամ բիւզանդացի շրջանին քանի մը գրքերը իրենց սեփական կնիքը տեսանելիօրէն զրոյշած են:

Այսպիսի եղելութեան բացատրութիւնը պիտի ունենանք յետ նկատելու վերջին և կեդրոնական կէտը մեր այս հետազոտութեան, այսինքն է՝ ՅՈՒՍՏԻՆԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆՅ ԵՒ ՅՈՅՆ - ՀՈՌՄԵԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐՈՒ ԱԶԳԵՅՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ ԻՐԱՒՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ:

(Շարունակելի) Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՄՍՏՈՒՆԻ

1. Վերել՝ էջ 187 կոչած յիշատակարանս ինքնին կը փաստէ թէ «Բնորոշիւն»ը կանուխ չէ Ն. Լամբրոնացիէն, ինքն իսկ է անոր թարգմանիչը: Նոյնքան ստոյգ է նաեւ այդ յիշատակարանի միտքը Ասորա-Հռոմեական եկե համար: Մեզի այնպէս թուեցաւ:

Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ահա լեռներն հայրենի
կարմիր արեւ են հագեր.
Այգն է Հայոց զարթօնքի
Որ մեզ կու տայ հըրաւէր:
Ազատութեան տենչով վառ
Ողջունենք նորն Հայաստան,
Ուր մեր հայերն տենդահար
Գէպ ի վերելք կ'ընթանան:

Ողջոյն քեզի նոր ոստան
Հին փառքերուն յարութիւն,
Նորապրօսակ Երեւան
Ըլլա՛ս Անի հոյանուն:

Ողջոյն ի սփիւռս հայրենի,
Անմահ ճակատիդ, Արարատ,
Խունկ և համբոյր սրտերէն
Էջմիածնին լուսակաթ:
Քու ծոցիդ մէջ ըլլայ թող
Մեր յոյսն ու մեր գերեզման,
Լուսաւորչի Աջն յաղթող
Մեր սրբութեանց պահապան:

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Յաւէտ վտահ քայլերով
Ինչպէս պահակ գիշերի,
Ամբոխներուն ցիր ու խուով
Կ'առաջնորդէ նոր ուղի:
Առանց իրեն կեանքն համայն
Գիշեր է խոր ու խաւար,
Մինչ իր թափով կենսական
Կ'ապրին ցեղերն անդադար:

Կը բացուի գերդ նոր աշխարհ
Անոր Լոյսով՝ պատմութիւնն,
Հին մարդկութիւնն ու հին դար
Կ'առնեն կրկին յարութիւն.
Ու գաղտնիքներն անհամար
Արարչագործ բընութեան
Իրմով յայտնի ու պայծառ՝
Հաճոյք, օգուտ մեզ կու տան:
Ինքնօգնութիւնն հրաշալի...

Անկարելին կարելի.
Լոյսն հեղեղով կը յորդի
Խաւարն անհետ կը ցնդի:

Թող ինչպէս լոյսն երկընքին
Ան սիրելի մեզ ըլլայ,
Կեանք, ըստփառք մեր անգին՝
Որուն երկիրքն է վրկայ:

Նիկոսիա ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՅՍՈՒՆԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱԼԵՊԻ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ

Բ.

(Շար. տես «Բազմալէպ» 1934, էջ 440)

15. Տէր Մարգարէ ֆհնյ. Ձեյրուցի (1555-1640): — Տէր Մարգարէ քահանայ Ձեյրուցի ծնած է մօտաւորապէս 1555ի ժամանակները. հայրն է Տէր Մկրտիչ քահանայ և մայրը երէցկին Թուրվանտայ: 1580ին առաջին անգամ կը յիշուի Տէր Վահան քահանայ քաջ բարտաւար Ձեյրուցիէն: Նոյն տարին, համալուար Ձեյրուցիէն: Նոյն տարին, համալուար Տէր Վահան քահանայ ծննդավայրին՝ Ձեյրուցի բերդին մէջ կը գրէ Հալէպի Չեյրուցի Մատենադարանին թիւ 16 թղթագրաց Մատենադարանին թիւ 16 թղթագրաց մեր Յուցակը էջ 47) ուր կը յիշատակէ Տէր Մարգարէն, իբր իր մերձաւոր ազգականը, որ է հօրեղբորորդին: Տէր Վահանի հայրը Աւետիք և Տէր Մարգարէի հայրը Տէր Մկրտիչ քահանայ. հարազատ եղբայրներ են: Պատկանած ըլլալով բարեհամբաւ և նահապետական մեծ ու փարթամ ընտանիքի մը, և քահանայի զաւակ, Տէր Մարգարէ պատանեկութեան տարիներուն զիւրութիւն ունեցած է ուսանելու ժամանակին լաւագոյն վարպետներուն ըով և կանուխ հասակին մէջ ամուսնանալով նոյն քան բարեհամբաւ ընտանիքի մը շառաւիղ՝ Նարմեղիքի հետ:

Այս բարեգէպ ամուսնութենէն, Տէր Մարգարէ քահանայ և Նարմեղիք կ'ունենան Շմաւոն և Մկրտիչ անունով երկու մանչ զաւակներ և Մարիամ դուստր մը, որ վաղամեռ կ'ըլլայ: Կը վախճանի նոյնպէս Մկրտիչ, և տարիներ յետոյ նոր զաւակի մը հայր ըլլալով, զայն կ'անուանէ դարձեալ Մկրտիչ, յաւերժացնելու մտքով հօրը՝ Տէր Մկրտիչ քահանայի անունը:

Թէ՛ իր կամքովը և թէ՛ հօրը փափաքովը, ձեռնադրուած է քահանայ կամ Ծերուն և կամ Ղուկաս Արքեպիսկոպոսէն և ժամանակ մը ծառայած ծննդավայրին՝ Ձեյրուցի եկեղեցիներուն մէջ, և ի վերջոյ հաստատուած Հալէպ, ուր նոյն տարիներուն Ազարիա կաթողիկոս Ձուղայեցի և ապա Պետրոս կաթողիկոս կարկառեցի, մանաւանդ վերջինս, հասուցած էին բազմաթիւ աշակերտներ, վանական կատարեալ դրութեամբ, հակառակ անոր որ, ինչպէս ըսած ենք այլուր, Հալէպ ոչ քաղաքին մէջ, ոչ ալ շրջականները, չունէր ոչ մի վանք, բայց կանոնաւոր վանքի բոլոր յարմարութիւններովը կը ներկայանար Ս. Քառասուն Մանկունք եկեղեցին, իր շուրջի կազմակերպեալ Դասատունովը, որուն համբաւը տարածուած էր բոլոր զաւկ իրիկիոյ և Հայաստանի մէջ, ուրկէ բազմաթիւ աշակերտներ Հալէպ կու գային, ժամանակի ուսումներն տեսնելու և լրացնելու մտքը վերագրեալ երկու աստուածաբան կաթողիկոսներուն մօտ:

Ազարիա Ձուղայեցի Սոյ կամ Հալէպի մէջ է որ պատրաստած էր Յովհաննէս Վրդ. Անթուպին, Յակոբ Վրդ. Ձեյրուցի, Մեսրոպ Վրդ. Տաթևացի և Մկրտիչ Վրդ. Խարբերդցի: Իսկ Պետրոս կաթողիկոս կարկառեցի զորով կը հասնին բազմաթիւ աշակերտներ, որոնցմէ տասը, աստուածաբանական և եկեղեցագիտական կանոնաւոր ընթացք տեսնելէ վերջ, կը ստանան մասնաւոր վարդապետութեան զաւագան, ինչպէս թումայ Վրդ. Կարապետ Վրդ. Երզնկացի և Խաչատուր Վրդ. Կար-